

TOOLISTE HAAV

DETSEMBER 1932

EESTIMAA TÖÖLISÜHINGUTE KESKLIIDU HÄÄLEKANDJA

Vajame riiklikku kontrolli tööstuse üle. Mida õppida Citron-Vachmanni affääridest.

E. Joonas.

Moodsa majandusliku arengu suunda võime täielikult määrata üheainsa lausega: Vabale võistlusele tugeneva individualistliku kapitalismi muutumine organiseeritud kapitalismiks. Kus varem üksikettevõtjad pidasid kibedat võistlust oma ettevõtte saaduste suurema osa mahutamise pärast, seal on nüüd tõusnud kapitalistlikud hiiglaorganisatsioonid. Võistlus pole seeläbi küll veel täielikult kadunud, aga ta on võtnud oluliselt teise kuju.

Kapitalistlike organisatsioonide loomise sihiks oli monopoolse võimu haaramine turul. Kõrvale heites liberalismi põhimõtte üksikettevõtja üheõiguslusest ja vabast talitamisest õigusest, organiseeritud kapitalism tunnustab vaid majanduslikku autokraatiat, organisatsiooni kõikvõimsust. Organiseeritud kapitalism on majanduslik despootia, mis kurnab mitte ainult töölise ettevõtte, vaid ka tarvitat, ostjat, kel pole mingit kaitset monopoliiseeritud turul. Tunne majanduslikust survest võtab ikka konkreetsema ja elulisema kuju ning kutsub poliitilis-demokraatlikult organiseeritud ühiskonnas esile vastusurve. Nii on paljudes riikides osalt käsitusele võetud, osalt teoksil abinõud majandusliku despootia piiramiseks.

Kui mõne aasta eest Ameerikas arutati n. n. „Trustidevastast seadust“, siis põhjendas selle vajadust senaator Sherman järgmiselt:

„Kui meie poliitilise võimuna ei taha sallida kuningat, siis ei tohi me sallida ka ühtki kuningat valmistuse, liiklemise ja ühegi tähtsama tarbeaine müümise üle. Kui meie ei taha alistuda ühelegi keisrile, siis ei tohi meie

alistuda ka majandusautokraatidele, kel on võim määrata hindu oma heaksarvamise järgi“.

Ikka enam hakati kõnelema ja kõneldakse praegugi kontrolli vajadusest monopoolses seisukorras olevate ettevõtete ning tööstusharude üle, mis ei tunnusta mingit piiri üldsuse väljakurnamises.

Sama muudatuse on individualistlik kapitalism osalt elanud üle ka meil. Juba mõne hea aasta eest koondusid meil kõik tähtsamad tootmisalad omavahel turu jaotamise ja hindade korraldamise huvides. Paberivabrikud löid oma müügiorganisatsiooni „Eesti Paber“, millest mööda minnes ei saa ükski vabrik oma saadusi turule mahutada. „Eesti Paberi“ härrad määravad hinnad, nemad otsustavad mis sorti ja kui palju iga vabrik võib valmistada. Ostjaskond on täiesti sõltuv „Eesti Paberi“ juhatusest, kusjuures teinekord minnakse isegi niikaugele, et paberitarvitajale ei jäeta õigust valida paberi sorti, vaid selle määrab juhatuse. Ei taha seda võtta, ole ilma. Kusagilt mujalt osta ei saa.

Õllefabrikud toimisid teisiti vastavalt oma saaduste turustamise tingimustele. Nemad ei loonud müügiühisust, vaid omavahel sõlmitud kokkuleppe kohaselt määrasid kindlaks õlle hinna, millest ükski alla ei tohtinud minna ja jagasid lõpuks territoriaalselt turu omavahel. Sellest tingitult püsibki meie õlle hind üsna kõrgel.

Majandusliku seisukorras on meil kõik aeg olnud ka tubakatööstus, Lutheri puutööstus ja

ka saapatööstus, millega välismaa saadused ei küüni võistleva.

Kuid kõige paremini ja põhjalikumalt on kapitali koondamine ning ettevõtete tegevuse koordineerimine viidud läbi tekstiiltööstuses. Juba kõrged tekstiiltollid ükski on annud kogu meie siseturu ettevõtjate täieliku monopoli alla. Kui toll on 100 ja enam protsenti kauba hinnast, siis arusaadavalt pole tööstusel karta väljamaa saaduste võistlust.

Omavahelise võistluse nii sise- kui välis- turgudel on nad paberitööstuse eeskujul kõrvaldanud müügiühisuse „Krenbalti“ asutamisega. Krenbalti liikmeteks on kõik meie suuremad tekstiilvabrikud alates Kreenholmiga ja lõpetades Sindiga. „Krenbalt“ määrab hinnad, tema teostab müüki, võttes igalt vabrikult ainult teatavat kaupa ja teataval hulgal.

Nii on meie tekstiilturul täiesti kaotatud võistlus ja kogu tarvitajaskond antud koondunud kapitali meelevalla alla.

Et monopoolses seisukorras olevad ettevõtted ilmarmuta kasutavad oma võimu rahva pügamiseks, seda näeme kõige paremini just tekstiiltööstuses. Nad on kõigepealt surunud viimse võimaluseni alla tööliste palgad, mille tõttu riide valmistamise kulud on väikesed. Kuid sellest vähe. Kuna maailmaturul järjest on langenud ka toormaterjali hinnad, mõnel alal isegi 50—60 ja enam protsenti, siis valmiskiiride omahind vabrikantidel peaks olema ka 30—40 ja enam protsenti väiksem. Kuid sellest hoolimata tänu oma müügi keskkorraldusele nad on vaid õige väikesel määral, nii moepärast ainult vähendanud hindu ja sedagi vaid üksikutelt artiklitelt.

Võib enesele siis ka ettekujutada millist määratud vahelkasu nad juba aastate kestes rahvalt võtavad.

Seda üheltpoolt. Kuid teiselt poolt pole ka kellegi saladus, et need monopolistlikud ette-

võtted tegutsevad peaaesjalikult riigi kapitaliga, mille laenanud Pikalaenu Pangalt. Kujuneb nii, et riik võtab maksude näol kodanikkudelt raha, laenab panga kaudu selle ettevõtjatele, kindlustab töösturitele tollidega siseturul monopolisti seisukoha selleks, et ettevõtjad rahva rahaga saaksid rahvast ennast armutult pügada.

Ja oleks ettevõtjad selle heateo eest riigile tänulikudki, oleks nad veel korralikult oma kohustusigi täitnud riigi vastu! — Ei, nad on kõige jultunumal viisil riiki tüssanud, oma tõelike tulused varjanud, koostanud vale bilansse riiklikkudest pankadest uute laenude saamiseks, nagu seda nägime Balti Puuvilla vabriku direktorite juures.

Seni pole riik aga mingisuguseid abinõusid tarvitusele võtnud ei tarvitajaskonna ega riigi enese huvide kaitseks. Kuna nüüd aga lõpuks Citroni, Vachmanni ja Kaljo vangistamise järele kõigile saanud selgeks, milliseid muste asju ajanud töösturid telgitaga, on hakatud kõnelema riikliku kontrolli vajadusest tööstuse üle.

Kirjutise algul tähendasime juba, et teistes riikides on ammu jõutud selgusele kontrolli paratamatusest ja osaliselt ka teostatud. See on ka ametiühingute tungiv nõudmine kõigjal olnud. Sellepärast võib praegune valitsus, kui tal tõesti soov on teostada riikliku kontrolli tööstuse üle, oodata selles küsimuses toetust organiseeritud töölikonnalt. Kuid see kontroll olgu ka täielik — nii valmistuse, saaduste turustamise kui ka hindade määramise alal. Ainult vormiliselt mõne valitsuse komisari määramine käitise ei saa anda soovitavaid tulemusi ega tervendada tööstuses seni valitsevat õhkkonda. Kui juba teostada kontrolli, siis nõnda, et sellest ühiskonnale ja riigile oleks tulu.

Usaldusmehed ametiühingus.

L. Metslang.

Töölisorganisatsioon peab olevad liikmed aktiviseerima, ära hoidma nende väljalangemise liikmeskonna hulgast, uusi liikmeid juurde võitma ja oma mõju järjest laiendama. Kui töölisorganisatsioon on kasvanud nii suureks, et juhatusel ei ole võimalik enam omal jõul sidet pidada liikmeskonnaga, siis võib toime tulla organisatsiooni tagurpidi minek ja ei saa juttugi olla organisatsiooni kasvamisest. Suurema organisatsiooni juures on vajalikud usaldusmehed ehk sidefunktsionäärid, kes peavad sidet juhatuse ja liikmeskonna vahel, kes pidevalt organisatsiooni huvides täiendavad juhatuse tegevust. Usaldusmees peab omama ühelt poolt liikmeskonna ja teiselt poolt juhatuse usalduse. Usaldusmees esindab liikmete ees juhatust ja juhatuse ees liikmeskonda.

Ajanõuetele vastav vabaametiühing, mis on massorganisatsioon või mille püüdeks on kujuneda massorganisatsiooniks, ei saa oma ülesandeid korralikult teostada usaldusmeesteta.

Välismaade ametiühingute praktikast võime näha, et igal tugevama ametiühingul on sisse seatud sidefunktsionääride süsteem. Millises vormis see süsteem areneb, kuidas seda nimetatakse, on tähtsusetu. Peasi on see, et ametiühingu juhtivad instantsid, usaldusmehed ja liikmed tegutseksid pidevalt käsikäes ametiühingu ülesannete teostamiseks. Et ametiühing võiks käes hoida senised positsioonid, saavutada soodsad olukorra juures uusi võite, tuua alatasa ametiühingusse juurde värsket verd ja vaimu, selleks on vajalik ametiühingus usaldusmeeste või sidefunktsionääride süsteem.

Vaatleksime lähemalt kuidas tuleb korraldada ametiühingus usaldusmeeste süsteem ja millised on usaldusmeeste tähtsaimad ülesanded.

Kogemused on näidanud, et usaldusmeeste süsteem on siis juba vajalik, kui ametiühingu liikmete arv tõuseb üle 50. See ei ole miski kindel piir, millest täpselt tuleb kinni pidada.

Peasi on see, et siis tuleb usaldusmehed tegevusse rakendada, kui juhatuse omal jõul enam ei jõua liikmetega sidet pidada ja uusi liikmeid verbida.

Usaldusmeesteks tuleb valida usaldusväärseid ja töotahtelisi kogenenuimaid liikmeid, kellel on liikmeskonnas ja oma töökaaslaste usaldus. Iga usaldusmehe ülesandeks on sidet pidada teatud arvu liikmetega. Siin ei saa üles seada kindlat normi. Kuid liikmete hulka, kellega usaldusmees sidet peab ei või olla miskil juhul üle 20, vastasel korral muutub sidepidamine ja ülesannete korralik teostamine visatavaks ja raskeks. Normaalne on, et usaldusmehe hooleks jääb 10—15 liiget ja isegi veel vähem. Usaldusmeeste tegevuspiirkondi võib korraldada peamiselt kahel viisil: käitise ehk selle osa alusel või liikmete elukoha järele. Parimaks mooduseks on usaldusmeeste tegevuspiirkondade korraldamine käitiste s. o. töökohtade järele. Ametiühing verbib oma liikmeid tööliste keskel oma ülesandeid teostab ametiühing samuti tööliste keskel — palgavõitlus, töötingimuste korraldamine, tööliste õiguste kaitse. Oma aktsioone korraldab ametiühing igal juhul ametiühinguliselt organiseeritud ja organiseerimata tööliste toetusel. Teiseks, liikmemakse on võimalik kõige kergemalt kasseerida palgapäeval otsekohe käitises. Käitises on töölised omavahelises läbikäimises jne. Neis käitistes, kus on töölisanemateks ametiühinglased, peavad töölisanemad olema ametiühingu usaldusmeesteks. Neil on soodsamad tegevusvõimalused — võivad tööajal liikuda tööliste keskel ja ajavad käitises mitmesuguseid töölise asju.

Kuid tehnika areng on toonud ratsionaliseeritud käitistesse kiire töötempo. Töölistel on tööajal vähe jutujamase võimalusi. Isegi töölisanematel on raskendatud tööajal töölisega asjaajamine. Paljudes käitistes tuuakse tööliste tööpalk töö juurde kätte. Käitiste juhatuse poolt peetakse teravat valvet, et käitiste tööliste keskel ametiühingu usaldusmehed ei teeks agitatsiooni. Kui töö lõpeb, siis ruttab iga tööline kiires korras koju ja ametiühingu usaldusmehel on raske oma ülesandeid täita.

Saksa tööstustöölise ametiühingutes oli senini korraldatud usaldusmeeste süsteem peamiselt käitiste alusel, kuid nüüd on osalt ülemindud liikmete elukohtade järele korraldatud piirkondade juurde. Ametiühingud on sunnitud kohandama oma aparati tööprotsessi uuendustele. Kuid seal juures on jäänud usaldusmehed tegutsema ka käitistesse, nii palju kui olud seda võimaldavad.

Meil Eestiski tuleb tarvitada usaldusmeeste organisatsiooni kujundamisel seda kahte moodust. Kus olukord võimaldab, tuleb moodustada usaldusmeeste süsteem käitise või selle osa alusel, kus tööolud seda ei võimalda, tuleb asuda liikmete elukoha järele korraldatud usaldusmeeste piirkondade juurde.

Usaldusmeeste ja juhatuse vaheline määramine kindlaks täpsemalt erilise kodukorraga, mille koostamiseks võib andmeid ja juhiseid saada E. Töölisühingute Keskkliidust. Selles kodukorras määratakse ära täpsemalt usaldusmeeste ülesanded ja tegevus.

Usaldusmeeste ülesanded on mitmekülgsed, samuti nagu seda on ametiühingute ülesanded. Esijoones on usaldusmeestel täita majanduspoliitilisi ülesandeid. Käitises on usaldusmees ametiühingu esindajaks ja tööliste usaldusosaline. Ta peab valvama, et kinni peetaks maksvatatest töökaitse seadustest, palgaolud oleksid korraldatud kokkulepete järele, olevatest kollektiivlepingutest kõrvale ei mindaks. Nad peavad alatasa informeerima töölisi ametiühingute majanduspoliitilistest nõudmistest. Peavad tööliste selgitust andma üleskerkivate majandusliikude küsimuste kohta. Kui käitises kerkib üles palgavõitlus või võitlus tööolude eest, tuleb usaldusmehel valvel olla, et tööliste võitlus seataks ametiühingute nõuete raamidesse. Usaldusmees koos teiste ametiühinglastega peab kõrvaldama võitlusest anarhia.

Töölistel on vaja selgust mitmesuguste õigusliikude küsimuste kohta. Siingi peab usaldusmees tööliste abiks olema.

Kuid usaldusmehe ülesanded ei piirdu ainult sellega. Ametiühing ei ole ainult tööliste majandusliikude hüvede eest võitlevaks organisatsiooniks, vaid on klassivõitluse kooliks, klassiteadvuse süvendajaks. Eeskätt praegusel momendil, kus isegi kodanlised majandusteadlased on jõudnud arvamisele, et kapitalism on pankrotis. Kapitalismi vastu on tekkinud alateaduslik viha kõikides kehvides rahvahulkades, eeskätt aga tööstustöölise keskel. Ametiühingute usaldusmehed peavad selgitama, millest on tulnud, et kapitalism on jõudnud karile ja milles seisab väljapääs ummikust. Tööliskumise poolt püstitatud sotsialistliku plaanimajanduse nõue tuleb ametiühingute usaldusmeeste poolt istutada iga proletari teadvusse.

Ametiühingu usaldusmees on selgitustöö tegijaks, kasvatajaks ja võitlusinimeseks, kes peab tööliste keskel levitama klassiteadvust ja juhtima tööliste klassivõitluse.

Töölisanemate ja töölisnõukogude ning haigekassade volinikkude valimisel peavad ametiühingute usaldusmehed silmaspidama ametiühingute nõudeid ja huvisid. Töölise usaldusisikuteks tuleb valida ametiühingute tegelasi, et mitte juhuslikud ja asjatundmatud mehed ei pääseks tööliste asju ajama.

Usaldusmees peab käitises ametiühingule järjest uusi liikmeid verbima. Valvama, et uued töölised liituksid ametiühingutega.

Tähtsaks ülesandeks on liikmemaksude kasseerimine. Ametiühingul peab olema majanduslik alus. Ja see toetub peamiselt liikmemaksude peale. Seepärast tuleb erilise hoolega teostada liikmemaksude kasseerimist.

Kui ametiühingud korraldavad koosolekuid ja demonstratsioone siis tuleb usaldusmehel selleks agitatsiooni teha, et töölised võtaksid osa neist aktsioonidest. Ja tuleb selgitada juba varem aktsioonide ülesannet ja sihti.

Ametiühingulise ja üldse töölistkirjanduse levitamine kuulub usaldusmeeste ülesannete hulka. Kirjandus ja ajakirjandus on ühiskondlikus võitluses mõjuvaks vahendiks, seepärast ei saa ametiühingulises võitluses seda kasutamata jätta.

On hulk ülesandeid, mida tuleb usaldusmeestel teostada, mis on vajalikud ametiühingulise liikumise huvides. Nende teostamiseks tuleb ametiühingute usaldusmeestele korraldada erikoosolekuid ja kursusi.

Käesoleva kirjutise ülesandeks on et ametiühingutes usaldusmeeste küsimus arutusele

võetaks ja usaldusmeeste süsteemi sisse seadmisele asutaks. Kui tahame oma ametiühingulist liikumist võitlusvõimelisemaks ja massilisemaks muuta, siis peame selle juurde asuma. Ametiühingulise liikumise põhimõtted ei rakendu iseenesest, vaid see teostub organisatsioonilise tööga.

Liiklemispolitseinik rahvalikumise alal.

Maailmamajanduskonverents ja kullastandard.

Peab tunnustama, et juba algusest peale oli maailmamajanduskonverentsi organiseerimise algatus seotud peale muu sooviga tõsta üldiselt hindade tasapinda, mis võimalik ainult rahvusvahelise kokkuleppe teel. Et seda sihti taotleti, kuigi tagasihoidlikul kujul, tõendasid Lausanne'i konverentsil maailmamajanduskonverentsi jaoks ülesseatud juhtnöörid, kus käsitati „hindade liikumise“ küsimust. Ajavahemikul 31. oktoobrist kuni 9. novembrini maailma majanduskonverentsi päevakorra koostamiseks peetud esimesel ekspertide nõupidamisel arenesid läbirääkimised selles küsimuses automaatselt kullastandardi ja rahandusküsimuste põhjalikuks kaalumiseks. Nii ühenduses sellega, kui ka majanduslikul alal, eriti tolliprobleemi lahendamisel kerkisid vastolud ja raskused sellasel määral, et siin-seal hakati kahtlema maailmamajanduskonverentsi kordamineku juures üldse.

Mis puutub tollipoliitikasse, siis viimased teated Ameerikast lubavad oletada vastolude kõrvaldamise võimalust sel alal. Teisiti on aga nagu nõndanimetatud rahanduslikkude küsimustega, kuhu kuuluvad nii kullastandardi, kapitali liikumise, krediidi organisatsiooni ja lõpuks ka hindade liikumise probleemid.

Nende küsimuste käsitamisel riivati viimasel ekspertide konverentsil sellaseid mõtteid, mis pole viinud lahkkelideni ainult sellepärast, et neid, kui kinniste uste taga väljendatud, ei peetud tarvilikuks avaldada. Peavad nad sellepärast hindamata jääma? — Seda pole muidugi tarvis, sest siin on raskused õieti selles, et kõneldakse üksteisest mööda. Juba sellepärast ei ole vaja vaikida neist teemidest, et — puht asjalikult võttes — näiteks hindade tasapinna ülesupitamisega, kui see rahvusvaheliselt teostatakse, ei tarvitse anda ilmingimata hoopis rahandusele ja kullastandardile, vaid vastuoksa — seda võib kaitsata, kui abinõu, mis aitab kergendada üldist tagasipöördu kullastandardile. Tagasitulek kulla alusele ei teostuks üldgi, kui mitte ei saa elustada majandust, aga just sellesama sihi saavutamiseks kaitsaksegi hindade taseme tõstmise poliitikat. Samal teel oleks võimalik teostada ka kullatagavarade „uuesti-jagamist“, millist toimingut nii paljud kujutavad endale äärmiselt lihtsalt ette.

Peab ikka ja jälle uuesti kordama, et maailm ei saa läbi ilma rahvusvaheliselt tunnustatud väärtuste mõõtjata, või — nagu hiljuti üks riigimeestest piltlikult ütles — liiklemispolitseinikuta rahaliikumise alal. See pole ju

iseenesest tähtis, kas sellel liiklemispolitseinikul on nimeks kuld või mõne muu väärtuse nimetus, vaja ainult, et oleksid seadused, mille alusel ta rahaliikumist juhib.

Rahanduspoliitilistes küsimustes on määrav osa mitte kullastandardil, kui niisugusel, vaid ainult standardi käsitamisel, ja ka see tõsiasi, et teised standardid, eriti kaubaindeksistandard, on palju käsitavamad. Tänapäevalgi püsib kindlamini, kui kunagi see, et kui näiteks maailmamajanduskonverents võtakski vastu rahvusvaheliselt kohustusliku otsuse, mille järele kõikide maade jaoks määratakse kindlaks kullakate ja üldine, ühtlane ning mõistlik katteprotsent, mis vastaks praeguse aja vajadustele ja vastaks tuleviku arengu nõuetele, siis oleks see vahendiks võitluses vastu, mida saaks kasutada otsekohe ja millel oleks ka tuntav mõju. Rahvusvaheline areng ei kannataks selle all üldse.

Kui üksikud maad hoiavad kramplikult kinni kullastandardist, ja teised — enam alitudes hädasunnile — on sellest loobunud, siis ei ole üks ega teine veel lahendanud küsimuse tuuma. Kuna aga — nagu just uuemad andmed kullaküsimuse alal näitavad — siiski igal tingimisel vajatakse „liiklemispolitseinikku“, see tähendab „standardi“, siis näib lastavat märgist mööda, kui selle küsimuse üle üldse veel vaieldakse.

Kui aga vaadelda maailmamajanduskonverentsi ettevalmistava ekspertide konverentsi otsuseid, siis need on ses küsimuses sama rikkad kaudsetest seisukoha võtudest, kui on vaene ametlik avalik teadaanne otsekohestest otsustest.

Nende „märkuste“ algul öeldakse, et „rahanduslikkude küsimuste arutamiseks loodud ekspertkomisjoni alamkomisjon on pööranud tähelepanu peaaegselt tingimustele, mille alusel võiks tulla toime tagasitulek ühisele rahvusvahelisele standardile“. Edasi öeldakse, „et pole läinud korda ühineda mingi üldise tunnustatud standardi alusel, olgu siis, et selle all tuleks mõelda kullale tugenevat standardit“.

Kõikide nende põhimõteteliste avalduste järgi toodud seisukohad alamkomisjoni aruandes võtavad küll palju ruumi, kuid neil on siiski vähe mõtet ja neid võib mõista, kui tunnustada vastuvaidlematult kullastandardi vajadust.

Neile seisukohtadele on vaikides aluseks võetud rahvasteliidu 1929. a. n. n. kullakomis-

joni lõppotsused. Need otsused rõhutavad, et komisjon pooldab üldist kullastandardi sisseadmist, mis „maailmamajandusliku arengu praegusel astmel on üks paremaid süsteeme“. Kui kullakomisjon tuli neile otsustele, siis mitte teaduslikkudel kaalutlustel ja veenetel, vaid tugenedes ühele argumentile, mida õigustanud viimase aja sündmused täiel määral, ja nimelt: „Mida ka ei võiks teoreetiliselt ütelda teistsuguste standardite kasuks, pörkab ometi nende üldiseks tarvitamiseks võtmine praegusel silmapilgul tugevate, kuid mitte äravõitmatute praktiliste raskuste vastu“.

Ühtaegu kullastandardi vajaduse rõhutamisega komisjon tunnustas soovitavaks „teataval määral hindade tasapinna tõstmise“, kusjuures ta igal tingimusel kriipsutas alla, et sellaste püüete teostamisel „ei tohi piirduda üksnes rahandustehniliste vahenditega, vaid need on tihedas sõltuvuses mõistliku tolli ja kaubanduspoliitikaga!“

Kas maailmamajanduskonverentsil arvestatakse nende sooviavaldustega?

I. C. B.

Märkmeid Austria ametiühingute haridustegevusest.

Aug. Gustavson.

Elmises numbris vaatlesin saksa ametiühingute haridustegevust peajoontes. Peatume seekord töölshariduse liikumisel Austrias ning ametiühingute osas selles.

Laiaulatusliku ning hooga töölshariduse liikumise algaastaks Austrias tuleks lugeda 1918. Kuigi siin ametiühingud ka varem tegelised hariduseküsimisega, ning juba 1908. a. alates tegutses ametiühingute ja sotsialistliku partei poolt moodustatud keskus, levis see töö erilise tähtsuse ning hooga 1918. a. peale, sest muutunud olukord võimaldas nüüd töölisel palju aktiivimalt osavõtta ühiskonna eluavalduisist.

1925. a. reorganiseeriti varemtegutse-
nud hariduskeskus ning sellest uuest n. n. Arbeiter Bildungszentrale'ist kutsuti osa võtma peale vabade ametiühingute föderatsiooni (Bund der freien Gewerkschaften Oesterreichs, liikmete arv 1. jaan. 1931. a. — 655.204) ja sotsialistliku partei ka tööliskojad ja tööliskooperatiivid. Selle keskuse ülesanne on juhtida ning koordineerida sotsialistlikus vaimus arendatud töölshariduse liikumist terves ulatuses. Tema poolt on ellukutsutud üle riigi kohtadel n. n. kohalised komiteed ülal-
mürgitud organisatsioonide osavõtul. Aegajalt korraldatakse nende kohaliste komiteede juhtide ühiskoosolekuid, kus töökava ning muude küsimuste asjus nõu peetakse. 1928. a. korraldati esimene töölshariduse kongress, kus kindal sihid ning põhilased töölshariduse kohta püstitati. Nimetatud kongress märkis, et „Austria töölshariduse liikumist tuleb vaadelda kui elulist osa Austria proletariaadi klassivõitluses. Selle liikumise peasih on süstemaatiliselt arendada töölisi marksistlikult mõtlema ning elunähetest arusaama“.

Vastavalt sellele on töölshariduse liikumise siht: 1) tõsta laiade töölismasside tead-
vust, arendada neid kriitiliselt ning teadlikult mõtlema ja 2) valmistada ette juhte ametiühingule, ning teiselt töölisorganisatsioonile.

Tööviisid. Laiade hullkade arendamiseks kasutatakse peamiselt süstemaatilisi loenguid. Üks loengute tsükl käsitleb üht

eriküsimust põhjalikult, millele järneb teine tsükl teise eriküsimuse kohta. Sellega koondatakse teatud küsimustel.

Nii sisaldasid 1931. a. keskorganisatsiooni poolt korraldatud loengud ettekandeid järgmiste küsimuste kohta: majanduslik olukord, riik ja töölised, proletariaat praeguses ühiskonnas, tööpuudus ning tööpuuduse vastu kindlustamine, hariduse ajalugu, naistöoprobleemid. Üldse korraldati keskorganisatsiooni poolt nim. aastal üle 5000 loengu.

Töölislükumise tegelaste ning tööliste esindajate ettevalmistamiseks (ametiühingute tegelased, tööliste esindajad mitmesugusis asutis jne.) korraldatakse kursusi. 1930. a. korraldati keskorganisatsiooni poolt koos kohaliste ametiühingutega 78 selletaolist kursust. Nende kursuste kava sisaldab peamiselt küsimusi õiguse, sotsiaalkindlustuse, majandusdemokraatia, majanduspoliitika, ametiühingute ülesannete jne. kohta. Märkida tuleb ka erikursusi, nagu: kõnekursused, raamatukoguhooldajate kursused ning erikursused naistöölisile. (Naistöölislike % vabade ametiühingute föderatsioonis 1. jaan. 1931. a. — 21,7). Viimasile korraldati 1930. a. 44 erikursust.

Süstemaatilisema hariduse võimaldamiseks töölislükumise tegelasile töötab Viinis Ametiühingute kool, mis asutati 1926. a. Täiskursus kestab 3 aastat, ning töö toimub õhtuti. Õpilased saadetakse ametiühingute poolt. 1929/30. aastal koolis oli 97 õpilast, neist 14 naist, saadetult kooli 25 ametiühingu poolt.

Märkida tuleb veel Viini töölisülikooli, mis küll iseseisva õppeasutisena ei allu töölshariduse keskusele, kuid mille õpilased koosnevad töölisühingute poolt soovitatud kuulajais. Kursus siin kestab 6 kuud kindla kava järgi. Õppeasutise ülesanne on ettevalmistada küllaldaste teadmistega varustatud aktiivseid tegelasi ametiühingulisel ning poliitilisel alal.

Ei või mainimata jätta töölisajakirjanduse suurt osa haridustöös. Vabade ametiühingute väljaandel ilmud aastal kokku 51 pe-

rioodilist väljaannet (ajalehte ja ajakirja), neist eriti nimetamisväärsed „Arbeit und Wirtschaft“ ja „Bildungsarbeit“, rääkimata raamatuid ning brošüürist. Ametiühingute poolt on asutatud suur hulk raamatukogusid,

neist suurim Viinis omavalitsuse toetusel ellukutsutud tööhärraamatukogu moodsas hoones suurte lugemisruumidega. 1931. a. algul sisaldas see kogu 330.000 köidet ning 1930. a. laenati sealt raamatuid üle 2 miljoni korda.

Sotsiaalsete kohustiste mõju toodangu hinnale.

Tööandjate alaline ning üldine väide meil⁸ ja mujal on, et n. n. sotsiaalsed kohustised (sotsiaalkindlustus, perekonna abirahad) teevad toodangu kalliks ning seepärast tuleb just tarvitaja huvides nende vastu võidelda.

Küsimust — millise osa moodustavad sotsiaalsed kohustised toodangu hinnas, uuris Louvani ülikooli (Belgias) professor Cardyn, põhjalikult. Uurimuse lähtekohad ning tulemused on avaldatud rahvusvahelise tööbüroo nädalikirjas „Industrial and Labour Information“, 29. aug. 1932 ning Ameerika tööameti kuukirjas „Monthly Labour Review“ oktoobri numbris.

Kahjuks ei luba ruum nende huvitavate artiklite tõlget terves ulatuses avaldada, mispärast piirdume vaid tähtsamate momentide ning järelduste märkimisega. Uurimuse aluseks võtsid prof. C. tööandjate poolt maksetavad igatliiki kindlustusmaksud ja perekonna abirahad ehk n. n. otsesed kohustised. Peale selle arvestas ta ka veel n. n. kaudsete kohustistega. Viimaste all prof. C. arvesta riigi poolt maksetavate kindlustusmaksudega (kindlustusmaksudest sotsiaalsete ris-

kide vastu kindlustamisel tasub osa tööline, osa — tööandja ning osa ka riik. Viimastega arvestaski prof. C.), arutledes nii, et need summad riik saab tagasi mitmesuguste maksude (tulumaks, ärimaks jne.) näol ikkagi tööstuselt, s. t. tööandjalt.

Selgus, et Belgias tuleb tööandjal kanda sotsiaalseid kohustisi keskmiselt 5,26% tööliste palgast, sellest 4,26% otse ja 1% kaudselt. Kuid arvestades sellega millise osa teeb välja tööline palk toodangu hinnast ning kohaldades sotsiaalsete kohustiste % toodangu hinnale (arvestades toorainete hinnaga, masinatega, jõuga, kapitaliprots., amortisatsiooniga jne.) jõudis prof. C. järeldusele, et n. n. sotsiaalsed kohustised, otsesed ja kaudsed kokku teevad välja vaid 0,9% toodangu hinnast.

Kui nii on Belgias, kus tööliste palgad on võrdeliselt paremad ning sotsiaalkindlustus palju ulatuslikum kui meil, siis näib, et meil on see % igatahes alla ½. Asjata on seepärast meil kõnelda sotsiaalsete kohustiste mõjust toodangu hinnale: see pole üldse nime-tamisväärne. A. G.

Paar olulist päevaküsimust merimeeste elus. Õnnetusjuhtumite vastu kindlustamine ja meeskondade alam-määrad.

Eesti meremeeste sotsiaalne olukord on halvem Euroopas. Kuigi töötasu, -aja jne. asjus on mõjuv sõna ütelda just meremeeste enda organisatsioonil (ning seni kui see organisatsioon on nõrk ja meremehed ise organiseerimise suhtes äärmiselt ükskõiksed, pole olukorra paranemist loota) võime ka valitsusvõimu absoluutset ükskõiksust meremeeste sotsiaalse olukorra küsimusis märkida.

Eestkätt mainime siin sotsiaalkindlustust. Eesti on selline imedemaa Euroopas, kus meremehed ühegi sotsiaalse riski vastu pole kindlustatud. Isegi õnnetusjuhtumite vastu, mis haarab meremehi igas mererügis Euroopas. Haiguse, tööpuuduse, vanaduse jne. kindlustamisest ei maksa kõneldagi.

Meil maksva Meremeeste seaduse alusel on laevaomanik kohustatud hoolitsema haigestunud ning vigastunud meremehe eest ainult 6 nädalat (välismaal arstimisel 12 nädalat) — ning see on kõik. Paraneb meremees selle aja kestel — on ilus, ei parane — ke-dagi see ei huvita.

Vigastunud meremehel on muidugi õigus nõuda kahjutasu laevaomanikult — kuid va-

nanenud Balti Eraseaduse või ebamäärase vene kaubandusseaduse alusel. Kohtuskäimine võib aga kesta aastaid ning milline tööline on majanduslikult selleks võimeline. Pealegi on raske meremehel rahuldada B. E. S. nõuet — tõestada laevaomaniku või tema esindaja otsust või kaudset süüd vigastuse tekkimisel.

Nii on vigastunud meremees tegelikult sunnitud ilma jäema igasugusest kompensatsioonist tööjõu ning -võime kaotusel. Ainult harva läheb mõnel korda väljaprotsessida mõningat kompensatsiooni.

Niisugust olukorda ei tunne enam ükski kultuurriik.

Selles asjas on meie meremehed, praegu XX sajandil, isegi halvemas olukorras kui olid meremehed varajasel keskajal. Juba XIII sajandi n. n. Oleroni reeglid (Oleroni kohtu otsused) sisaldasid otsust, mille järgi kapten oli kohustatud vigastunud või üldse õnnetusjuhtumist tabatud meremeest, kui meremees oli kapteni korralduste täitmisel, ravima ning tema eest hoolitsema laeva kulul

rigastunu paranemiseni. *) Meil aga hoolitse-
take kuus nädalat — ja see on kõik! Meie
meremeeste organisatsioonid on kordvalt nii
üksikult kui ka kollektiivselt juhtinud valit-
susasutiste tähelepanu sellisele võimatule ning
karjuvale olukorrale — kuid asjatult. See
on eriti arusaamatu veel sellepärast, et ka
laevaomanikkude organisatsioon on mitmel
korral avalikult deklareerinud, et laevaomani-
kud õnnetusjuhtumite kindlustamise vastu ei
vaidle, vaid seda pooldavad.

Nii kirjutas Eesti laevaomanikkude ühingu
juhatus 1928. a. sügisel oma märgukirjas töö-
hoolekandeministriteeriumile m. s. „Samuti ta-
hame märkida, et meie organisatsioon pool-
dab endiselt meremeeste kindlustamist õnne-
tusjuhtumite vastu ning näeks meeleldi kui
see küsimus võetaks valitsuse poolt aktiivselt
teostamisele, silmaspidades, et õnnetusjuhtu-
mite kaudu inimesed võivad väga raskesse olu-
korda sattuda.“ **)

Kuid märgukirjad jäävad ministereeriumite
sahhilitse hallitama ning meremeeste kind-
lustamise küsimus ei nihku paigastki.

On tõesti ülim aeg vähemalt meremeeste
õnnetusjuhtumite ning kutehaiguste kindlusta-
mist tööandjate kulul maksma panna, nagu
maksab see igas mereriigis (ka Lätis — 1927.

*) Pardessus: Collection de lois mariti-
mes antérieures au XVIII-e siècle. Imprim-
merie Royale, 1828. Vol. I lk. 327—328.

**) „Laevandus“ nr. 11 — 1928. a.

a. aates). Meremeeste liit peab küsimuse töö-
lisühingute keskliidu kaudu veel kord alga-
tama ning teiste organiseeritud tööliste kaas-
abil selle elluviimise läbisuruma.

*

Teine asi kus valitsuse ükskõksus mere-
mehi häirib on meeskondade alammäära kü-
simus.

1928. a. riigikogu poolt maksmapandud
n. n. juht- ja meeskondade sõiduseadused näe-
vad ette, et meeskondade alammäärad pan-
nakse maksuma Vabariigi Valitsuse määrusega.

Kuigi nende seaduste ilmumisest on möö-
dunud juba 4 aastat ning nende määruste
andmist kõik meremeeste organisatsioonid,
meremeeste omavalitsuslik avalik-õiguslik asu-
tis „meremeestekodu“ ühesarvatud, järjekind-
lalt on nõudnud, pole see tänaseni sündinud,
sest — kaubandustööstuskoda olevat vastu!
Tähendab — kui kaubandustööstuskoda on
vastu, siis jäetakse nii meremeeste õigustatud
nõudmised kui ka seaduse ettekirjutused ra-
huldamata.

Need normid on olulise tähendusega vilu-
nud meremeestele, et takistada meeskondade
komplekteerimist igasuguste „onupoegade“
ja alaealistega, kes palgata teenivad ning isegi
veel mõnikord juuremaksavad.

Nüüd on meremeeste liit küsimuse uuesti
ülestõstnud ning loodame, et praegune teede-
minister suudab need normid elluviia.

Fireman.

Töötute komiteed Soomes.

Tihe side keskliiduga.

Selgitustöö töötute hulgas.

Töötute liikumine ja tegevus pole vist küll
kusagil mujal maailmas jäetud nii saatuse
hooleks ja omaette, kui Eestis. Meil teevad
töötutega tegemisel peamiselt kaitsepolitsei
agendid ja mõnda teist tõugu provokaatorid,
keda saadetakse siis välja, kui nende tegevus
juba liig „paksuks“ läheb. Töötud enesest
organisatsiooni ei moodusta, vaid kõige suure-
ma häda korral tullakse koosolekuile kokku
kiruma sõnaga kõike maailma ning mõnikord
valitakse mingi komitee, mis harilikult aga
peale maksva korra kirumise midagi ei tee.

Inglismaal asutatakse töötutele oma orga-
nisatsioonid ja teistes maades püütakse töö-
tuid viia mitmel viisil ametiühingutega lähe-
dasse kontakti. Isegi naabermaa — Soome
ametiühingud võivad meile mõneski suhtes sel
alal olla eeskujuks.

Soome ametiühingute keskliidu juhatare
juure on moodustatud toimkond, mis koosneb
esimehest ja neljast liikmest ja selle ülesan-
deks on juhtida ja anda suunda kohalikkudele
komiteedele, aidata neile koostada märgukirju
valitsusasutustele, koguda tööpuudusse puutu-
vat statistikat, jälgida pidevalt töötaoleku
arengut ja töötute meeleolu, saata kohalikele
komiteedele töötute koosolekuiks kõnelejaid,

kirjalikke esitelmisid jne., aidata komiteedel
korraldada kursusi ja õpinge töötutele, töö-
lisajalehtedele saata töötaolekust kirjutisi;
igaske keskusse, kus on enam töötuid ja ame-
tiühingulised organisatsioonid, kutsuda ellu
ühise musterpõhikirja alusel töötutekomitee
ja teha keskliidu juhatarele ettepanekuid töö-
puuduse alal; paigaliskomiteedelt nõuab toim-
kond tegevusaruandeid ja koostab siis üldise
aruande keskliidu juhatarele.

Keskliidu eelnim. toimkonnal on oma pal-
galine tööjõud ametis ülaltoodud ülesannete
täitmiseks ja sellel on tööd küllalt. Sms Tun-
durilt (toimkonna asjaaja) sain mõndagi ka-
sulikku informatsiooni sel alal. Nii on asuta-
tud üle 60 töötutekomitee eripaigule üle maa,
mis kõik on keskliiduga tihedas kontaktis.
Toimkond saadab välja igasuguseid huvita-
vaid ankeete tööpuuduse alal, mis tädetult on
tagasitulles hädavajalikeks ja väärtuslikuks
statistiliseks materjaliks. Näituseks üks sel-
lane ankeetleht sisaldab järgmisi küsimusi:
kui suured on varatöö (s. o. hädaabitöö) pal-
gad vallalistel meestel ja naistel (alammäärad,
ülemmäärad ja keskmine), samad küsimused
perekonna inimeste jaoks, siis palju teenitaks
hädaabitöödel tükitööga, kui suur on tunni-

palk, lihttööliste tunnitasu ja tükitöö teenistus sama paiga erakäitistes jne. Siis töötute arv ametlike andmete järele, palju on tõeliselt töötuid, palju on töötuid omavalitsuse ja riigi hädaabitöödel? Kui need eeltoodud küsimuslahtrid ankeedil täidetud, saab hõlpsasti ülevaate üldisest olukorrast ning võib võrrelda teiste paikadega. Samuti on alati teada, palju erineb tõeline töötute arv ametlikust arvust. Minu sellekohasele küsimusele vastati, et ametlikud andmed on pea igal juhul tõelikust töötute arvust tunduvalt väiksemad. Sellase süsteemi tulemusena teab soome ametiühingute keskkliit pea alati enam-vähem tõelise töötute arvu.

Nende andmete järele makstakse keskmiselt soome hädaabitöölistele vallalistele mees-tele 12—15 Smk. päevas ja naistele 8—10 Smk. päevas. Perekonna inimesed saavad 15—18 Smk. Üldiselt on need palgad äärmiselt madalad — 50—60% vähemad kui lihttööliste keskmised päevapalgad.

Töötute komiteed asutatakse 5 liikmelised ja valitakse kohaliku kesknõukogu või selle puudumisel ametiühingute juhataste koosolekul. Komitee valib enese hulgast esimehe, selle abi, sekretäri, laekuri ja teised tarvilikud isikud. Valimisest teatatakse kohaliku kesknõukogu juhatasele ja keskkliidu tööpuiduse toimkonnale, kes siis vastavaid juhtnõure annab tegutsemiseks. Komitee esitab aruanded S. A. K. tööpuiduse toimkonnale ja toimib keskkliidu poolt heakskiidetud põhimõtete kohaselt.

T. komitee edustab töötuid valitsusasutistes ja esitab ettepanekuid tööpuiduse tõrjumiseks ja töötute abistamiseks ning peab jätkuvalt ühendust kohaliste töötutega korraldades neile koosolekuid. Töötute koosolekuid juhatab komitee esimees või selle asemik. Päigalishõukogud võivad koos komiteedega keskkliidu töötute toimkonna nõusolekul panna toime korjandusi töötute heaks. Töötutele püüavad kava kohaselt komiteed korraldada huvitavaid loenguid ja koosvõimise vastava eeskavaga. Omavalitsusilt peavad nõudma komiteed juhtnõuride järele teenistusvõimaluste

muretsemist kõigile elanikele, kes pole oma süü tõttu jäänud tööta, kellel teisi teenistusvõimalusi pole, neile korraldada ametikursusi omavalitsuste poolt, puudustkannatajale perekondadele peaks antama maksuta toiduaineid, hoolitsetakse, et ei visataks kortereist välja üüri maksmata jätmise pärast ja laste varustamise nõudmine on tähtsal kohal.

Valitsusvõimude poole tuleb komiteel pöörduda avalike tööde puhul ja annetuste korjamine vüa läbi, kui sellane korjandus tehakse. Komitee tegevuskulud tuleb nõuda kohalikut omavalitsuselt. Komiteed peaksid peale muu andma teateid ja tegema ettepanekuid, milliseid avalikke riiklikke töid oleks vaja paigal vüa läbi ja kuidas. Kana see kestaks, palju maksaks ja palju töölisi saaks tööd jne. Siis hakkab keskkliidu töötute toimikond pressima valitsuse avalikkude tööde nõukogu, et need tööd teostaks. Samad ettepanekud võidakse teha otseselt omavalitsustele ja igasugust abi ja nõu sel alal annab jällegi keskkliidu toimikond komiteedele.

Suviseks tegevuseks 32 a. oli koostatud komiteedele oma tegevuskava. Üldiselt aga pidid komiteed suvel samuti tegutsema kui talvel ja katsuma arendada võimalikult lähedaid suhteid töötutega.

Suvel katsutagu kohaliste am.-üh. organisatsioonide ja komitee koostööl korraldada hästi ettevalmistatud eeskava ja kõnedega vabaõhu pidusid töötutele, mille sissetulek läheks muudugi kehvemate töötute toetamiseks. Samuti korraldatagu retki ja väljasõite kohal korraldatava eeskavaga ja katsutagu hankida ühiskauplusilt rahata toidu ja karastusaineid töötutele. Suvelgi tuleb hankida töid ja teha ettepanekuid oma- ja riigivalitsusele avalike tööde algamiseks eriti hütus- ja remonttööde alal.

Eeltoodust selgub, millised tähtsad ülesanded on täita töötute komiteel, ja nad on selleks võimelised kui need on organiseeritud korrapäraselt organisatsioonide poolt ning kindla kava järele rakendatud tööle.

J. Mikkelson.

Helsingi riiklikus sotsiaalmuuseumis. Rikkalikud kogud töökaitse ja tervishoiu alal.

Soome riiklik sotsiaalmuuseum Helsingis on paigaks, mida peaks külastama iga töölisklassi tegelane. Oma rikkalike ja huviküllaste väljapanekutega on see külastajale asendamatuks õpetunniks ja kättesaadav kõigile, sest sissepääs on vaba.

Oma mitmekesisusel pakub see huvi ametiühinglasele, arstile, perenaisele jne. sest igaüks neist leiab seal omale võrdlemisi laialdase ala, mis teda huvitab.

Töökaitse alal leidub väljapanekuid 2-es masinate saalis, kuhu tuleks vedada ka meie tööspektoreid, sest need ei oska või ei taha

pöörda küllaldaselt tähelepanu vastavaile kaitseabinõudele. Seal leiduvad mitmesuguseid puutööstusmasinaid kaitseadistega, tolmühvitajad, samuti suitsu, auru ja teiste kaaside kõrvaldajad.

Miniatüürne metallitehas äratav suuremat huvi oma mitmesuguste masina osade, hammasrataste rihmade ja transmissioonide eeskujulikkude kaitsetega. Leidub presse, stantsmasinaid ja muud. Plahvatus ja kütteküsimused on võetud arvesse. Peale tööstustööriistade on II saalis põllumajanduses tarvitatavad masinad ja kaitseadeldised, siis kivilõhkumine,

savi ning liivakaevamised jne. tööd ja hädaohud, mis ühe või teisega neist on seotud. Liikimine ja transport ning elektrisjandus installatsiooni tööde kaitsega pole jäetud kõrvale.

Kõikide ruumide seinad on täis pilte ja kujutusi ning diagramme, kuidas ei pea tööriistu käsutama, kui tahetakse õnnetusi vältida. Töö ja sotsiaalhygienia alal on pildis ja tege-likult näha iga tööliigi eriline tolm ja selle mõju kopsudele, tolmu hävitamine ja ärajuh-timine, ventilatsiooni seadeldised, töötoolid, mitmesugused töömürgitused, kaasimürgitu-sed ja päästeabinõud (maskid jne.). Päästeüli-konnad ja tööriided (tunkid) on elusuurustel kujudel seljas. Kutsehaigused leiavad pikemat käsitlust, elektropathological on oma koht, psü-hotehnika on esitatud võrdlemisi täielikult oma mitmesuguste inimese omadusi märki-vate aparaatidega, sest kutse valikul on sel nüüdsel ajal suur tähtsus.

Esimene abi ja päästetööd nii sõnas kui pildis ja igasuguste abiriistade kujul võtab enesele rohkesti ruumi. Leidub igasugu lõua-luude ja hammaste kujusid ja „imesid“, mida arstidel on läinud korda sel alal teha. Täie-likud kunstlike käte ja jalgade kogud on üldi-seks imetelu objektiks.

Inimese anatoomia ja toitmisfüsioloogia oma teooria ja praksisega on väga huvitatult ja täie-likult esitatud. On toodud pikk rida toite ja nen-de väärtusi, siis väljaarvestatud, palju peab ras-ket tööl tegev mees lõunaks sööma samuti kesk-mine tööline ja haritlane. Iga kalooriate hul-gale on vaatekastides klaasi all isuäratavad road oma loomulikus kujus järele tehtud s. o. töölise, vaimlist tööd tegija lõunad jne. See osa on perenaistele eriti tarvis teada, milliseid toite osta, kuidas neid valmistada, toidu jao-tus jne. et saavutataks võimalikult suurt kok-kuhoidu.

Tiisikus omab teiste haiguste hulgas täht-

sama omaette muuseumi, rikkalikku tabe-lite, piltide, kujunditega haiguse arenemisest ja käigust. Laste ja hammaste kabinetid on täielikud ja rohkearvuliste väljapanekutega.

Korteriküsimus on leidnud huvitavat käsi-telu mustermajade ja korterite näol. Ühes toas on täies varustuses eeskujulikuim uue-aegne köök täie varustusega väikekorterit tar-vis. Igal vähemal asjal on määratud oma koht — isegi seda näidatakse, kuidas sööginõu hoida ja laduda. Töölikorterite plaanide, fotode ja statistika kogud on rikkalikud, samuti tule-tõrjeosakond.

Lastekaitse osakonnas on võimalus jälgida lapse arengut, kasvu, ümberkäimist, haigusi, mängu asju, toitmist, jne. sündimisest saadik. Eeskujulikest lastetubadest ja mängumurudest on pool tuba oma alla võtvad modellid. Laste ja emadekaitse ning rahvaarvu kasvu problee-mele on pühendatud suurt tähelepanu.

Lähem tutvumine selle asutusega nõuab pikemat aega, kuna seks harilikult kasutavad 2—3 tundi kulub ära seks, et läbistada 4 maja korral pikka rida tube ja saada ainult üldmul-jet kõigist sellest, mis eelpool lühidalt loetel-dud.

Peale selle on muuseumil oma avar loengu saal, käsiraamatute biblioteek, fotokogud, pimedatekiri. Loengute selgituseks aitavad kaasa filmi, globoskoobid ja valgusaparaadid.

Rikkalikult leidub statistikat õnnetujuhtu-miste, tiisikuse, elukalliduse, elamute, alko-holi, lastekaitse, lastesurevuse, suguhaiguste jne. jne. üle.

See muuseum on rikkalikku andmete panipaigaks, mida iga uurija võib kasutada edukalt ja iga lihtsurelik läbikäies hakkab mõtlema mõnelegi asjale, millest läks vare-malt elus kinnisilmi mööda.

J. Mihkelson.

Merimeeste ja sadamatöölise konverents Amsterdamis.

Palgavõitluste juhtimiseks alamkomisjon.

Amsterdamis peeti novembri lõpul I. T. F-i merimeeste ja sadamatöölise sektiooni-desse kuuluvate organisatsioonide juhatuste ühine koosolek abinõude leidmiseks ja aruta-miseks merimeeste ja sadamatöölise palga- ja tööolude halvendamise vastu.

Sellele nõupidamisele olid saanud kõik tähelepanudavamad organisatsioonid oma esin-dajad, nende hulgas ka esmakordselt inglise merimeeste liidu esindajad esotsas nende pea-sekretär V. R. Spencega.

Kogu läbirääkimistel valitses haruldane üksmeel, mille tulemusena võeti vastu järgmi-sed otsused:

28. ja 29. novembril s. a. Amsterdamis ära-peetud I. T. F-ga liitunud merimeeste ja sada-

matöölise konverents võttis vastu aruanded kõikidelt ülemaalistelt liitudelt olemasolevate palga- ja tööttingimuste kui ka tööandjate poolt kavatsetavate halvenduste kohta.

Konverents konstateerib, et majanduslik võitlus kapitalistlikkude maade vahel sünnitab hülgasuurt tööpuudust ja viletsust töölikonnas on kasvanud äärmuseni. Tööliste palkade jat-kuv alandamine on vähendanud ostujõudu, mille tõttu on üldine majanduslik olukord veelgi halvenenud.

Üldisest tööttingimuste halvendamisest läh-tudes tähendab meeskondade koondamine merisõidus merimeeste suureulatuslikumat tööoludele halvendamist ja julgeoleku vähe-nemist merel.

Konverents tunnustab, et edaspidine palga- ja tööolude halvendamine kõigi organisatsioonide käsutuses olevate abinõudega tuleb hoida ära.

Konverents kutsub üles kõiki liitunud organisatsioone kõike abinõusid selleks võimaluseks tarvitusele võtma.

Organisatsioone kohustatakse kõikidel juhtumitel, kui ähvardamas palga- ja töötingimuste halvendamine, viibimata informeerima I. T. F-i sekretariaati.

Konverents otsustab kutsuda ellu alamkomisjoni, mille eriliseks ülesandeks jälgida palga- ja töötingimuste arengut laevasõidus ja sadamais. See alamkomisjon astub kokku nüüpea, kui saabuvad teated eelseisvatest tööandjate kallaletungidest. Selle ülesandeks on selgitada, kuivõrd need tööandjate rünnakud on rahvusvahelist iseloomu ja annab organisatsioonile juhiseid, millised abinõud tulevad võtta tarvitusele rahvuslises ja rahvusvahelises ulatuses.

Kaevandustööliste olukord halveneb.

Töökaitse jätab soovida.

Palku kärbitakse.

Kaevandustööliste olukord nii riiklikes kui ka erakaevandustes on viimaste aegade jooksul tunduvalt muutunud halvemaks.

Teenistustasu on kärbitud tunduvalt ja kärbitakse praegugi ja veel riiklikes põlevkivikaevandusis. Palkade kallale ei asuta just üldiselt, vaid osade kaupa, ühe liigi töölistel enne ja teistel hiljem. Töölised sellase taktika tõttu killustatakse osadeks, mis üksteise saatusest ei hooli. Kohtla-Järvel oli hiljuti tööliste teenistustasu vähendamine korteriüüride tõstmise teel kaevanduse juhatause poolt. Üüre kergitati umbes kahekordseks. Mõlema kaevanduse tööliskogud esinesid vastava protestiga üüri kõrgenduse vastu.

Peale palgavähenduse üüri tõstmisena on asutud otseselt töökoja meeste ja ka mõningate maaaluse töö liikide tööliste tasunormi „reguleerima“ muidugi tublisti alandamise suunas. Ühtlasi tuleb märkida, et tööliste teenistus on juba nüügi äärmiselt väike: riiklikes kaevandusis teenivad naised 15—30 kr. kuus ja mehed 30—50 kr. Hiljuti alles töötati 4 päeva nädalas normitööga (s. o. töölisel lubatakse päevas ainult kindel arv kantmeetreid kivi murda, sest tööd on vähe). Nüüd töötatakse 5 päeva nädalas. Kiviõlis töölised teenivad tükitööga kuni 70 kr. keskmiselt kuus ja küttejõus kuni 50 kr. Viimases paigas on ainult lahtised kaevikud või n. n. „karjeerid“, kuna teistes eelnimetatud kaevandusis töötatakse maall.

Üüri tõstmisega ühenduses võtab töölisel lisakulusid veel korteri remont, mis tuleb Kohtla-Järvel teha töölistel omal kulul ja remonti tuleb teha, sest põrandad ja laed on neis kaeviku majades nii harvad, et näit. Kohtla-Järvel — n. n. Lillekülas lutikate rändamine ühest majakorrast teise sünnib läbi lagede ja põrandate. Ilmade muutudes kuumaks, tulevad lutikad alumistele kordadele ja külma saabudes rändavad need punavatilised vereimejad ülesse soojematesse kordadesse, võtma töölisel veel seda, mida kapitalistlik süsteem veel võtmata jätnud.

Väikse palgalistele ja suure perekonnaga töölistel on olukord erilisel raske. Palgast ei

jätka kogu kuuks ja alaliselt ollakse sunnitud võtma poest igat tarbeainet arvele. Kaevandustööliste poodides pole raha palju nähagi, vaid ainult väikesi siniste kaantega vihke, kuhu kaupmees teeb märkuse võlga antud kauba üle. Tööline ei saa pea kunagi nii palju palutskas raha, et ta oma sotted ära maksab, sest mõnel on arved juba kümnetes tuhandetes sentides. Makstakse ainult osa ära ja tehakse uut võlga jälle peale. Et kohaliste kaupmeeste nõõrimisele panna piiri, on praegu käimas kooperatiivi asutamine.

Uute väikeste palkade juures töölised kaevavad, et ei teeni enam saabaste rahagi, sest vesise maaaluse töö tõttu peavad olema töölistel head veekindlad säärsaapad. Vahel tuleb töötada kuni poolest säärest saadik vees terve päev all pimedas maaaluses niiskuses. Tervisele mõjub veel eriti halvavalt alaline lõhkeainete suits käikudes ja pole ime kui 10 aastat maaall töötanud kõige tublimad mehed muutuvad invaliidideks.

Riikliku kaevanduse juhatus püüab invaliididest vabaneda aedlinna asutamise teel, kus igale kuni 8 aastat töötanud töölele antakse vakamaa maad, kuid ega see olukorda suuda lahendada. Invaliidideks muutunud töölistele pole vanadekodugi, kuhu minna, mida aga võiks ehitada suuremate raskusteta vallavalituse, hasomini ja kaevanduse „ühisel jõul“.

Erakaevandused — Kiviõli ja Küttejõu on vene pagulaste paradiisiks, kus kõikjal võimu- meesteks vene pappid ja endised polkovnikud. Eestlased on tugevas vähemuses. Isegi juhtivatel kohtadel peetakse Nanseni passimehi — venelasi, kes pole sugugi „asendamatud jõud“ nagu kiviõli maaaluste tööde juht venelane Peltzer, kes püüab tööliste olukorda kõigiti halvendada. Nim. härra saab peale 200 kr. põhipalga 5 snt. vagonetilt preemiat (400 vag. päevas) ja teatud % veel sellelt, kuivõrd väikeste kuludega suudetakse põlevkivi toota. Selle õhutusel on kulude kokkuhoius mindud juba täiesti äärmusse. Käikudes puuduvad mõnes kohas 80—100 m. tugiraamid, et tööliste julgeolek on hädaohus, samuti puuduvad laud küllaldasel määral kärutamiseks.

Ametiühingulise liikumise suhtes on riik-

likud kaevandused paremas seisukorras, kui erakaevandused, kus tööliste organiseerumist takistab teatud surve. Kukrusel ja Kohla-Järvel töötavad kaevandustöölised ametiühingud, milledest viimasel on oma usaldusmeeste võrk ja lähemal ajal ühing saab arvatavasti

omale ruumid tarvilise sisustusega, mis loomulikult aitab kaasa kõigiti organiseerimistöö korraldusele; liigete kooskäimisele ja aitab luua seltsimehelikku-solidaarset õhkkonda tööliste vahel, kel pole muidu kokkupuute võimalusi.

Ametiühingud õpiringide korraldamisele!

Ehitustööliste ühing annab eeskju.

Sügisel, mil elu koondub nelja seina vahele, on soodne aeg ametiühingutele asuda õpiringide töö arendamisele. Õpiring moodustab enesest 10—15 isikulise kogu, mis asub ühiselt teatud ainet õppima. Esmajärjekorras ametiühingute õpingid asuvad muidugi õppima ametiühingulise liikumise tekkimist, ametiühingu ülesandeid, võitlusvahendeid ja teisi küsimusi. Selleks on Eesti Töölisühingud koostatud ametiühingulise õpiringi kavad, mida võib saada ühes juhtnõoridega iga ametiühing, kes pöördub Töölisühinguliidu või keskliidu poole ses asjus. Õpiringi kava on koostatud nii, et töö ringis võib toimuda eestikeelsete allikate põhjal.

Meil puudub seni energiline ja teadlik ametiühinguline löögivägi, kaader, kes võiks ametiühingulist agitatsiooni ja igapäevast tegevust juhtida ja sellepärast on meie ametiühinguline liikumine omas arengus nii tigu-sammuline. Loomulikult pole tublide ametiühinglaste puudus veel selle liikumise nõrkuse ainukeseks põhjuseks, kuid igatahes üheks väga oluliseks teguriks sel alal ning tarvidus ametiühingute tegelaste järele on tungiv.

Ametiühingulisi tegelasi ei hakka töölisklassile koolitama ja valmistama ette ükski teine kapitalistlikus ühiskonnas kui töölis-

klass, eestkätt ametiühingud ise ja üheks abinõuks sel alal on ametiühingulised õpingid, mis oma otstarbekohase tegutsemise puhul võivad anda teadlikke ja teguvõimsaid ametiühingute funktsionääre. Senikaua, kui meil puuduvad omal koolid ametiühingute tegelaste ettevalmistamiseks nagu omavad neid teiste maade ametiühingud, tuleb panna suurt rõhku ja tähelepanu just ametiühinguliste õpiringide tööle.

Mõningad ühingud ongi sellest juba hakanud kinni ja moodustanud oma ametiühingulise õpiringi, nende hulgas ka Tallinnas asuv Ehitustöölise Ametiühing, kes oma viimase aja tegevusega ja liikmete arvu kasvuga äratub tähelepanu. Osavõtt ja huvi ringi tegevusest on elav, mis tõendab loomulikku tarvidust sellase haridustöö mooduse järele.

Ametiühingulise õpiringi on usutanud veel Tallinna Noorsotsialistlik Ühing ja rida teisi ühinguid tahavad seda teha lähemas tulevikus.

Eriti tähtis on noorte ametiühinguline teadvustamine ja selgitustöö sel alal, sest pea lähuvad neist suur osa ametiühingutesse, kus nad praktilise tegevusega puutuvad kokku ja seal saab rakendada intensiivsesse tegevusse õpiringis omandatud teadmised.

Märkmeid Soomest.

Viiburi-Imatra-Kotka.

Joh. Mikkelsen.

Soomes ametiühingud on hakanud tarvitama moodsaist agitatsiooni vahendeist muude hulgas filmi. Soome Ametiühingute Keskkliidul on oma moodsatüübiline kergesti kantav ja käsitatav rändkino aparaat, millega korraldatakse pikke propaganda matkasid.

Viibides käesoleval aastal Soomes ametiühingulistel kursustel Soome Töölisakadeemias, oli soodne juhust teha kaasa ühte sellast agitatsioonimatka Viiburisse, Kotkasse, Tamperesse ja Turusse (Turu).

Soomes kiirrongis kolmas klass tundub puhtamana kui meil, eriti uemat tüüpi vaguneis, kus isted ja seljatoed on kaetud riidega. Et ei juhtuks sekeldusi, tuleb ka koolmandas klassis muretseda platskaart, sest kõik kohad on nummerdatud ja see lõbu maksub viis mrk. Sõit on ses suhtes mugavam, et

kondaktor ei tule sind iga minut tülitama oma piletifangidega, sest kogu matkal Helsingist Viiburi peatub rong vaid paar korda. Vaguni akna kvadraadis on tüübiline Soome maastik kaljude, metsasalude, sügiseste põldudega ja korralikkude, pisikeste punaseks värvitud „mökkidega“ (väiksed majad). Aegajalt vilksatavad mööda järved ja mõned suuremad jõed, mille poolest Soome nii rikas, sest ega ta muidu kannu tuhande järve maa nimetus, kuigi neid tegelikult ligi 70.000 on. Võimsad ja suitsevad vabrikute korstnad tunnistavad, et vennasrahva maa valmistab tseluloosi, klaasi jne.

Viiburi tundub võõrale Helsingi järele võõrastavana, veidi meie Narvat meelde tuletavana. Viiburi on kui määratu lapitud ja kärjastatud kasukas, mis laotatud laiali „mä-

gede" ja orgude vahel. Helsingi taolisest korralikkusest ja ruumi kokkuhoiust pole jutugi. Eeslinnad on suuremad kui Viiburi ise ja uusi eeslinna liitub veelgi, nii et elanike arv tõuseb umbes 80.000-le. Ainult jaamahoone on suurepärase, avar ja ajakohane ehitus, igatahes Helsingi jaamahoonest järgmine Soomes.

Soome on töölismajade arvult esimesel kohal ja neid on ligi tuhat, kuid linnadest tõuseb esikohale küll Viiburi, kus on 10 tööväentalo. Ei saa neid võrrelda Helsingi Sirkuskatu ega Vallila töölismajadega, kuid oma otstarbe täitsid nad omal ajal siiski, sest kuni 14 kilomeetri kaugusel laiali paisatuina oli võimatu eeslinnade töölistel koonduda ühte majja. Nüüd on liiklemisprobleem trammi ja autoliinidega enam-vähem lahendatud ja ajakohase töölismaja ehitusprobleem seisab teravalt päevakorral.

Agitatsiooni koosoleku korralduselt oli Viipuri äri ja kontoriteenijate verbimiskoosolek huvitavamaid. Meil peetakse harilikult üks või enam kõne ja see on kõik, kuna Soomes püütakse koosoleku kava võimalikult mitmekesistada. Koosoleku avas ühingu esimees lühikese, vastavasisulise kõnega, mille järele äri ja kontoriteenijate liidu organisatsioon lühidalt puudutas töölise praegust asendit kapitalistlikus ühiskonnas ja selgitas elolevat propagandafilmi, mis oli valmistatud Rootsis taani äri ja kontoriteenijate liidu poolt. Viiejaoline skandinaavlaste psühholoogia kohaselt valmistatud film kujutas taani äriteenijate elu, organiseerimatute ja organiseerunute töö ning palgaolusid, hindade tõusu, puhkevat palgavõitlust ja sellele järgnenud ametiühingute võitu. Puhtametiühingulisse tegevusse on põimitud kahe noore ametiühinglase armastus-romaan. Peale filmi järgnes deklamatsioon, laule omalt tegelasilt ja siis „pakina“ või följeton, mis tekitas üldiselt lõbusa meeleolu. Soomlane armastab teravmõttelist nalja ja tõgamist rohkem kui meil osatakse arvata. Hea mulje jäi tervest õhust pea kõigile ja tuleb veel kord kriipsutada alla seda, et selleks ei tarvitatud võõraid isikuid, vaid kõik deklameerijad, lauljad ja „pakinoitsija“ (följetonist) olid omast ühingu perest.

Viipurit ei saa võtta sellase tööstuslinnana kui Tamperet, vaid kaupluste ja väikeettevõtete linnana, mis varustab maarahvast, kuna teisest küljest siseveeteede sadam ja merelaevade sadam võimaldab kaubanduse arengut. Viipuris on ka Soome vanem ametiühingu taoline sadamatöölise artell, mis ligi 400 aastat vana. Praegu on ühingul üle paarisaja liikme ja 17 veoautot, mis igapäev on sadamas teenistuses. Sadamatöölise ühingu maja asub just lastimiskai veeres.

Viipuri ametiühingud on koondunud kohaliku nõukokku, mille alla kuuluvad 20 osakonda üle 1000 liikmega. Soomes ei ole iseisvaid ametiühinguid nagu enamuses Eestis, vaid seal on ülemaalsed liidud kohapealsete osakondadega. Liikmemaksu tasutakse kohalikule nõukogule 25 penni liikmelt kuus, mis on liigmadal maks. Kohalikud nõukogud tuleksid omaga kuidagi toime kui liikme-

maksu oleks vähemalt 1 Smk. kuus s. o. kuni 80 E. senti liikmelt aastas. Kõikjal ei ole kohaliku nõukogu maksud just nii madalad vaid tõusevad 50 pennile ja ülegi. Nõukogude tegevus selle tõttu on võimalik enam toetuste najal.

Samasugune koosolek muidugi väiksemas ulatuses oli väikeses Kotka sadamalinnas, mis asub pea tervena saarel ja kus on umbes 17.000 elanikku. Kotka kohaliku nõukokku kuulusid 9 osakonda 600 liikmega, kuna äriteenijate, trükistöölise ja leiburite organisatsioonid polnud liitunud nõukoguga. Kotka on suurte saeveskite ja tselluloosi tehaste linn, millest tingitud ka elanike puhtproletaarne iseloom. Kotkast ja Viipurist läksid ka esimesed Soome punased väeosad võitlusse valgete vastu. Kotka sadamatöölise olukord peale kaotatud suurt soome sadamatöölise streiki on muutunud äärmiselt halvaks. Vilunud vanu sadamatöölisi püütakse tõölt üldse hoida eemale ja asetada streigimurdjatega, kes ka praegu enamuses on sadamas. Peale selle asutati kollane n. n. vabasadamatöölise ühing tööandjate poolt, kuhu võetakse liikmeiks maalt tulnud „jõnglasi“ ja peamiselt kaitseliitlasi. Liikmeile antakse päevapiltidega varustatud kaardid, mille ettenäitamisel pääsetakse tööle. Sadamas tegevus on vaikselt endiste aegade võrreldes, kuid käib siin praegugi suuri aurikuid laudu ja tselluloosi laadimas. Pikem laukaup laetakse reidil praamidelt, millel katused peal, et vihmaga laud ei saaks märjaks. Eemalt näivad nad kui ujuvad asulad ning ümberkaudseilt saarilt ja maaninult vilgutavad majakate tuled. Muu osa kaupadest laetakse aga kaide ääres, millede kogupikkus Kotkas ulatab üle nelja kilomeetri.

Tolles proletaarses linnas on volikogus sotsialistidel absoluutne enamuse, kuid puhtsotsialistlikku linnavalitsust ei saada moodustada soome omavalitsuse seaduse tõttu. Sotsialistide linnavalitsuses olles on Kotkas sooritatud palju uusi ehitusi milledest silmapaistvamat suur moodne algkoolimaja, haigla jne. Suhteliselt annab Kotka töötutele enam välja kui mõni teine Soome suurem linn näit. Helsingi j. t. Töötute arv sel momendil tõusis kuni 680-ni.

Nagu mujalgi, ei puudu Kotkas oma kurnis kolmekordne telliskivi ehitus — töölismaja, mis on linnas silmapaistvamaid hooned ja seisab soome töölismajade hulgas 3. kohal.

Suvel on töölise kasutada oma saar nagu Helsingi töölisele Mustikamaa, kuhu korraldatakse igal pühapäeval töölisorganisatsioonide poolt väljasõite. Töölisperekonnad rändavad puhkepäevaks oma saarele ilma „väljasõitudetagi“.

Sellaseid töölisorganisatsioonidele määratud saari leidub pea igas tähtsamas linnas, nagu töölismajugi. Neid ei leidu mitte ainult linnades ja alevikkudes, vaid ka maakohtades. Näit. Viipurist sooritades lühikest matka hirmus kuulsaks saanud Imatrale, leidus seal kose ümbruses asuvas mõnekümne majalises grupis ilus kahekordne ja uus töölismaja, kus korraldatakse koosolekuid, näitemänge,

töölislaulukoori, orkestri ja spordi harjutusi jne.

Kosk ise on suures ulatuses rakendatud tehnika teenistusse, kuid osa kunstlikest paisudest lastakse üleliigset vett praegugi alla. Vesi kõrgelt kaljusesse sängi langedes kohiseb nüüdki võimsalt, tuletades meele neid aegu, kui polnud tarvis voolata läbi turbiiinide, sinnitades elektrit energiat, mida kasutab suur osa Soomet. Avatud osa paisust kasutatakse parvetusekski, kus titsid vee möllus hüplevad hambaorkidena, tõustes ja kadudes.

Välismaine ametiühinguline ringvaade.

INGLISE MEREMEESTE LIIT ASTUS I. T. F. LIHKMEKS.

Inglise liikmeterohke meremeeste ametiühing „The National Union of Seamen“, mis endise juhi Halvelock Wilsoni päevil oli konservatiivimaid meremeeste ametiühinguid maailmas, muutub järjest aktiivimaks. Läänud aastal nimetatud ühing liitus omamaa ametiühingute keskkondise „Trade Union Congress“iga ning nüüd astuti ka rahvusvahelise transporttöölise föderatsiooni I. T. F. liikmeks.

J. T. F. selle uue liitumisega muutub märksa tugevamaks.

TÖÖLISHARIDUSTÖÖ BELGIAS.

Belgias on töölislaridustöö juhtimiseks ja korraldamiseks tööliste haridusliit, mis on moodustatud suuremate ülemaaliste töölisorganisatsioonide poolt. Töölislaridusliitu kuuluvad: ametiühingud, sotsialistlik partei, tööliste ühistegelised organisatsioonid, tööliste vastastikused kinnitusühingud, töölisnoorsoo ja töölisnaiste organisatsioonid. Peamiseks sissetulekuks liidule on liikmemaksud, millest noorte ja naiste organisatsioonid on vabastatud. Liit saab toetusi riigilt ja omavalitsuselt.

Liidu koosseisus on esitatud Belgia tööliikumise kõik harud ja seepärast on suunatud liidu haridustöö ametiühinguliseks, poliitilisele, ühistegelisele jne. selgitustööle. Praktiline haridustöö rakendatakse kohapealsete haridusnõukogude ehk toimkondade poolt, mis on moodustatud haridusliitu kuuluvate organisatsioonide kohapealsete ühingute poolt haridusliidu juhatuse kontrolli all. Haridustöö sünnib peamiselt kursuste ja loengute korraldamisega. Peale selle korraldatakse filmide demonstratsioone. On asutatud raamatukogusid ja pannaakse toime ekskursioone. Haridustööl on kolm peamist ülesannet: üldhariduse levitamine, sotsialistlik kasvatustöö ja töölisorganisatsioonide funktsionääride kasvamine.

Kursuste ja loengute korraldamisel on püütud kinni pidada moodsatest haridustöö meetodidest. Käsitatav aine peab olema seoses tööliste igapäevase eluga, et töölised loenguid ja kursusi omandaksid oma elukogemuste abil. Kursused võivad olla maksimaalselt

Poisikesed on kui takjad võõra küljes, et „härä“ ostku aga mälestuseks Imatra põhjast toodud ümarikke „õnnetoovaid“ kive mälestuseks. Üldse oskavad nad oma kaupa pakkuks hovitavalt ja sugereerivalt, eriti aga mõni ajalehe poiss rongis, sest ta sõidab terve matka rongiga kaasa nagu konduktor ja läbibast rongi aegajalt, pakkudes lehti ja aegkirju, sealjuures on tal ülevaade kõikidest päevasündmustest ja võrstab neid huvitavalt ja püsivalt mõne eide, taadi ehk preilli kõrval, kuni see lõpuks ostab narudes lehe.

10-tunnised. Kuuljatele tuleb anda konseptid, et nad võiksid aineid meelde tuletada.

Liit annab välja kaks kuukirja. On asutatud sotsialistlik filmikeskkoh. On olemas kaks raadio ühingut, mis korraldavad haridustööd raadio kaudu.

Suurt rõhku on pandud organisatsioonide tegelaste kasvatamisele. Korraldatakse kursusi ametiühinglastele, partei tegelastele, ühistegelastele, kinnituskassade tegelastele, agitaatoritele, omavalitsuse tegelastele jne. jne.

Haridusliit on võtnud oma ülesandeks valmistada ette nooremaid töölisorganisatsioonide liikmeid organisatsioonide juhtivateks tegelasteks. Selleks on järgmine moodus. Iga aasta pannakse toime kohapealseid kursusi, mille lõpud on eksamid. Parimad kursuse lõpetajad saadetakse liidu kulul ülemaalsele õppenädalale. Nädala kestvusel valitakse jälle välja parimad ja need võivad astuda organisatsioonide ja haridusliidu kulul töölisülikooli. Seega on Belgia töölisülikooli õpilaskond või kuulajaskond valitud koosseisuga.

Töölisülikool asub Brüsseli lähedal ja on internaadiga. Selle asutise ülesandeks on anda noortele töölisorganisatsioonide funktsionääridele süstemaatiline haridus. Ülikooli kursus kestab kaks aastat. Esimene aasta on pühendatud üldharidusele — majandusteadus, psükoloogia, ajalugu, õigusteadus jne. Esimese aasta jooksul pannakse toime ka erikursusi tööliikumise kohta — ametiühinguline liikumine, sotsiaalseadusandlus, sotsialismi teooria jne. Teisel aastal on kavas töölisliikumise praktika. Võetakse läbi organisatsiooni töö, ametiühinguline võitlus, sotsiaalkindlustuse rakendus jne.

Seni on töölisülikooli lõpetanud üle 200 õpilase. Pooled neist on praegu töölisorganisatsioonides vastutavateks tegelasteks, ka ülejäänud on tegevad tööliikumises.

Belgia töölislaridusliit on annud oma tegevusega belgia tööliikumisele sitket vaimset jõudu ja see on tööliikumises oma töö teinud. Tegelikkus näitab, et kriisist hoolimata kõik belgia tööliikumise harud jõudsalt arenevad. Miskil alal ei ole tagasiminekut, vaid võime näha vaid uusi võite.

TÖÖMURETSEMINE JA TÖÖAJA LÜHENDUS DAANIS.

Pidades silmas suurt töötute arvu kasvu Daanis — 1931. a. septembrist on töötute arv tõusnud 39.000-lt — 150.000-le, on daani valitsus otsustanud võtta tarvitusele rea abinõusid. Esimese sammuna sel alal loodi juba 7-liikmeline erikomisjon tööpuuduse vastu võitluseks. Peaminister Stauningi poolt ajalehtedele antud informatsiooni järele kavatakse valitsus teostada suuremas ulatuses ühiskondlikke töid, nagu mere ja rabade kuivatamine, nõmmede kultiveerimine, tänavate ja sadamate korraldamine jne. Toetuste ja laenudega omavalitsustele katsutaks ehitustegevust elustada. Selle suurejoonelise töömuretsemise plaani finantseerimiseks tahetakse teha siselaenu ja toetussummadest säästetud osa kanda eelnim. fondi.

Kuna sotsiaalministri läbirääkimised daani tööandjate liiduga üldise vabatahtliku tööaja lühendamise ja ületunnitöö keelu asjus mingisuguseid tulemusi ei annud, on nüüd koostamisel sellekohane seaduseelnõu, mis esitatakse selle valmimisel parlamendile.

R. A. LIIDU SOTSIALPOLIITIKA PROGRAMM.

Rahvusvahelise Ametiühingute Liidu juhatuse on koostanud sotsiaalpoliitika programmi 1930. a. Stokholmi kongressi otsuse kohaselt. Selle programmi ülesandeks on ühtlustada rahvusvaheliselt ametiühingute sotsiaalpoliitilisi nõudeid. Programm on saadetud seisukohavõtmiseks R. A. Liitu kuuluvatele organisatsioonidele ja tuleb peale 1. jaanuari R. A. Liidu juhatusele kinnitamisele.

Kokkuvõttes sisaldab programm järgmist:

1. **Liitumisõigus.** Eeltingimused tööliste võitlusele loob liitumisvõibidus, koosolekute vabadus, sõnavabadus ja streigi õigus. Nende õiguste alalhoidmiseks ja kättevõitmiseks tuleb võidelda kõikidel ametiühingutel. Seadustega tuleb ära keelata käitistes mustade nimekirjade pidamine tööliste kohta, mis takistab töölistel organiseerumist ja töö leidmist.

2. **Sotsiaalkindlustus.** Kapitalistlik tootmisviis kurnab töäjõudu ääretu intensiivsusega. Töö juures on hädavajalik töölise füüsilised ja vaimsed võimed. Töölise ja tema perekonna kaitseks nõuavad vabaametiühingud sotsiaalkindlustuse alal: 1. üldist sunduslikku haiguse vastu kindlustamist kõigi tööalade töölistele ja teenijatele tööiseloomu peale vaatamata; 2. invaliiduse, vanaduse, leskede ja laste kindlustamist; 3. tööpuuduse vastu kindlustamist; 4. õnnetusjuhtude vastu kindlustamist.

3. **Töökaits.** Tuleb maksma panna 40-tunnine töönädal kõikides riikides ja käitistes. Tööaja lühendamise juures ei tohi palgad langeda. Tervisele hädavajalikkude tööde juures tuleb sisse seada veel lühem töönädal.

Iga aasta tuleb anda töölistele puhkust palga edasimaksimisega. Puhkuse pikkuse määrab arstlik kontroll ja tööseloom. Noor-

töölistele tuleb kindlustada vähemalt kahe-nädaline puhkeae aastas. Puhkeaja möödasaatmiseks tuleb asutada tööliste puhkekodud, mille valitsemisest ametiühingud osa võtavad.

4. **Laste-, noorte- ja naistekaitseks** tuleb maksma panna 8-aastane sunduslik algkool. Kool peab võimaldama igale noorele tööoskuse. Töölemineku keeldu noortele tuleb pikendada kuni 16. eluaastani. Seaduslikult tuleb ära keelata naistööliste töötöö. Emadekaitse tuleb välja arendada kõikides riikides.

Kodutöö tuleb seada töötervishoiu ja töökaitseseaduste alla. Palkade korralduseks maksma panna palgaalamäär seadused. Kodutöölised arvata sotsiaalkindlustuse alla.

Tööleping. Palgaalusid ja töötingimusi tuleb korraldada kollektiivlepingute kaudu, mis sõlmitakse ametiühingute ja tööandjate vahel. Sotsiaalseadusandlus peab kollektiivlepingute sõlmimist soodustama.

Tööinspeksioon. Tööinspeksiooni tegevusest tuleb võimaldada osa võtta ametiühingutel.

Korteriküsimuse lahendamiseks tuleb samme astuda kõigi maade ametiühingutel. Tuleb nõuda odavate ja tervishoidlikkude töölistekorterite ehitamist omavalitsuse ja riigi toetusel.

AMEERIKA TÖÖLISTE KAOTUS KRIISI AJAL.

Ameerika ametiühingute liidu (A. F. o. L.) esimees W. Green ühes oma suuremas kõnes märkis, et Ameerika töölistel ja ametnikud on tööpuuduse ja palgakärpimiste tõttu kaotanud 1930. ja 1931. a. 36.669.000.000 dollarit. Palgad on suure languse algusest, s. o. 1929. a. septembrist, alanenud 59,8%. Kuna samal ajal elukallidus, mis 1929. a. novembris veidi alanema hakkas, nüüdseni kõigest 23,6% tagasi on läinud. Töölistel on nii enam kui 2 korda oma sissetulekuist kaotanud, kui elukallidus langenud. Tööliste ostujõud on tänapäeval ainult pool sellest, mis enne suurt krahhi oli.

TÖÖLISTE AKADEEMIA PRANTSUSMAAL.

Prantsuse ametiühingute konföderatsioon (vabade ametiühingute keskkondis) otsustas veel käesoleval sügisel avada tööliste akadeemia Pariisis ning rea kolledge mujal.

Avatavate õppeasutuste ülesanne on võimaldada vastavat süstemaatilist haridust töölistele, kes tahavad anduda ametiühingulisele tööle, samuti seniste ametiühinglaste teadmiste värskendamine ja täiendamine.

Kolledgite siht on peajasjalikult teadmiste levitamine kirjalikult (korrespondentskursus), mis võimaldab töölistele teadmiste täiendamist igal pool üle riigi.

Õppekava sisaldab õpinguid prantsuse keeles, matemaatikas, majanduse-ajaloos, geograafias, töölislikumises ning organisatsioones, õiguses ja majanduseteaduses.

Akadeemia asukoht on Pariis, ametiühingute keskstaabi juures. Kava sisaldab samu aineid ning p. s. kunsti ja kirjandust. Osavõtt võimaldatakse eestkätt ametiühingute poolt kooli saadetud tegelasile.

LÜHEMAID TEATEID VÄLISMAILT.

Bodenbachi linn Tšehhoslovakkias pani maksma 1. juulil 1931. a. 40-tunnilise tööndala linna töödel palku alandamata. Aasta jooksul on selgunud, et iga üksiku töölise tootodang tunnis suurenes tööaja lühendamise tagajärjel keskmiselt 5,5% võrra.

*

Töötatöölise arv Saksas suurenes septembris 50.000 isiku võrra. Ametlike andmete järgi oli kesk-oktoobris tööpuuduse vastu kindlustatud töötatöölisi 5.150.000. Üldse arvestatakse töötatöölise arvu Saksas praegu 7 miljonile. (Elanikke riigis 64 milj.)

*

Ameerika Ühendriiges ületab töötatöölise arv juba 12 milj. (elanikke 124 miljonit). Arvatakse, et aasta lõpuks nende arv suureneb vähemalt 1 miljoni võrra.

Riigi keskvalitsuse poolt määrati 300 miljonit dollarit töötatöölisele abistamiseks. Praegu koostatakse kavu selle summa jaotamise ja kasutamise kohta.

*

Meremeeste streik Marseilles lõppes meremeeste võiduga. Endised palgatingimused jäid maksma (laevaom. taksid palku alandada).

*

Belgia ametiühinguis oli 1932. a. algul liikmeid 585.000 (1928. a. — 518.658). Ametiühingute väljaandel ilmub Belgias 50 ajalehtejakirja.

Viimaste arvestuste järgi on Indias 50—60 miljonit palgateenijat. Neist 28 milj. põllutöölisi, 1,5 milj. transporttöölisi, 1 miljon riigi- ja omavalitsuse ametnikke ning ligi 12 milj. teenijat-töölisi tööstuses jne.

Ainult 400.000 on organiseeritud töölisi.
A. G.

Ametiühingulisi teateid.

NARVA-JÕESUU TÖÖLISTE KOOSOLEKULT.

Narva-Jõesuu Töölise Üldühing korraldas 4. dets. koosoleku, kus keskliidu instr. J. Mihkelson kõneles „Tööpuudusest ja ametiühingute ülesannetest“.

Narva-Jõesuu töölised on suure tööpuuduse tõttu äärmises kitsikuses (töötute arv tõuseb 400-le) ja ametiühing on püüdnud siin astuda samme, palju see on olnud võimalik ja lähemal ajal toimub ühiskondlike tööde töölisvanemate valimised.

Ametiühingulisest õpiringist ollakse huvitatud ja tahetakse see lähemal ajal kutsuda ellu.

JÄRVAKANDI TÖÖLISÜHING VOITLUSES TÖÖPUUDUSE VASTU.

Järvakandi tehast ähvardab täielik sulgemine, mille tõttu sajad perekonnad kaotaksid töö. Töölise ühingu juhatus ja töölisnõukogu esindajad käisid teedeministri ja haridussotsiaalministri juures, kus lubati töölisele teataval määral tulla vastu ja abistada puudustkannatajaid.

Viimasel koosolekul anti lühidalt aru saadikute poolt astunud sammudest ja keskliidust sms J. Mihkelson kõneles töölisklassi ülesannetest praeguses klassivõitluses.

Töölise ühingu juhatus koostab nimestiku, kes abi vajavad ja püüab siis hasominist hankida toetust või tööd puudustkannatajaile, sest peale Järvakandi käitise ümbruskonnas minisuguseid töövõimalusi pole.

EHITUSTÖÖLISTE AMETIÜHINGUS VILGAS TEGEVUS.

Kõigile liikmeile telliti „Töölise Hääl“.

Eesti Ehitustöölise ametiühingu tegevus selle noorusele vaatamata on muutunud viimasel ajal aktiivseks. Koosolekuid korraldatakse sagedasti ja viimasel üldkoosolekul otsustati tellida kõigile liikmeile „Töölise Hääl“, arvu 216 eksemplari, milline samm on eeskujuks kõigile teistele ametiühingutele.

Peale muu ühingu on muretsenud tööd oma liigetele, tahab korraldada ehitustöö kursusi ja ametiühinguliste teadmiste süvendamiseks alustatakse ametiühingulise õpiringi tegevusega.

„PALAV“ KOOSOLEK VAKSALIPUIESTEEL.

Nahatöölise teine üldkoosolek lahendas „valitsuskriisi“ küll vormaalselt sel teel, et valiti uus juhatus lahkunu asemele, kuid ühtlast töömeeleolu seegi ei suutnud ühingu liikmeskonda tuua, sest sama vaenulik suhtumine poliitiliselt teistmõtlejate vastu jätkub. Koosolekul läks meeleolu niivõrd „üles“, et osa liikmeid oma liikmeraamatud demonstratiivselt ära andsid sellega muidugi ühingust lahkudes.

Käesoleva tüli nahatöölise hulgas on kujukas näiteks, millist mõju poliitiline sallimatus võib tuua: ühingu liigete arv tõuseks sada-sesse, kui valitseks veidi teise õhkkond. Osa tööliskonda ei seedi vaksalipuiestee idealoogiat ja jääb ühingust eemale, mille tõttu ühingu liigete arv kõigub 40—50-ni.

PAGARID PALGAKÜSIMUSI JA OMAABI KORRALDAMAS.

Otsustati astuda rahvusvahelisse kutsesekretariaati.

Eesti Toidu ja Maitseainete tööliste ametiühingu viimasel üldkoosolekul otsustati astuda Eesti Toidu ja Maitseainete Tööliste Liitu, mis kutsuti ellu k. a. sügisel, ühtlasi võeti heameeli teatavaks, et liit omakorda on astunud vastasse rahvusvahelisse kutsesekretariaati.

Kollektiivlepingu sõlmimiseks otsustati asuda eeltöile ja matusekassa asutamine tunnistati vajalikeks ühehäälselt, kust antakse surma korral 100 kr. matuse kulude katteks.

LOENGUD MEREMEESTELE.

Meremeesteliidu korraldusel on käesoleval sügisel peetud rida loenguid meremeestele ning teistele transporttöölistele. Seni on kõnelejad: A. Tiitus — liidu tegevusest tööhankimisel meremeestele, J. Rukki — tööliste organiseerimisest, J. Mihkelson — palgavõitluse viisidest ning A. Gustavson — kollektiivlepingust ja meremeeste õiguslikust olukorrast meil ja välismail. Edaspidiseks on kavas rida loenguid korraldatult koos töölishariduseliiduga A. Gustavsoni poolt sotsiaalkindlustuse kohta.

TÖÖLISHARIDUSLIIT KORRALDAB LOENGUID JA ÕPIRINGE.

Eesti Töölisharidusliidu tegevus on seni olnud ettevalmistavat iseloomu. Tuli koostada loengute ja õpiringi kavu jne. Lühikese aja jooksul on suudetud juba mõninguid osi

töökavast teostada. Tallinnas ja Tartus on vastavad Töölisharidusliidu toimkonnad kutsutud ellu, millede poolt on korraldatud rida loenguid nii Tallinnas kui ka Tartus. Osavõtt neist loengust on olnud elav ja töölishulkades näib olevat tõsist huvi sellaste loengute kui ka töölisharidustöö vastu üldse.

Peale loengute korraldamise on liit koostanud rida õpiringide kavu, mis asjastuhvitaile saadetakse õpiringide tegevusele rakendamiseks. Kuigi meil õpiringide tegevus üldiselt töölishulkades alles uus nähe on, siiski on mõnel pool asjasse suhtunud huviga ja töölisharidusliidu juhtnöörel on kutsutud ellu juba 15 õpiringi ja loodetavasti suureneb nende arv veelgi tuntavalt lähemas tulevikus.

VALGA TÖÖLISÜHINGU PEAKOOSOLEK.

Valga töölisühingu peakoosolek peeti puhkepäeval 11. det. s. a. kell 10 hom. Valga raudteelaste kodus. Koos oli üle 200 liikme. Koosolekut juhatus Kala, protokollis Kõivu-mägi. — Koosoleku kord oli eeskujulik ja kõigiti asjalik. Päevakorras oli: — 1) I poole aasta aruanne ühingu tegevusest. 2) Referaat Töölisühingute Kesklädu juhatusel liikmelt — A. Tiitus'elt — teemil: „Tööpuudus ja ametiühingud“. 3) Ühingu vapi kinnitamine. 4) Esindaja valimine tööbörssi komiteesse. 5) Esindaja valimine puudustkannatajate laste toitlustamise komiteesse. 6) 1933. a. liikmeksu kindlaksmääramine ja 7) läbirääkimised.

Esindaja kandidaadiks tööbörssi komiteesse valiti: sms Aleksander Pilmann, kelle kandidatuur E. T. Kesklädule kinnitamiseks otsustati esitada.

SISU: 1) E. Joonas: Vajame riiklikku kontrolli tööstuse üle. 2) L. Metslang: Usaldusmehed ametiühingus. 3) Liiklemispoliitseinik rahvaliidumise alal. 4) Aug. Gustavson: Märkmeid Austria ametiühingute haridustegevusest. 5) Sotsiaalsete kohustiste mõju toodangu hinnale. 6) Paar olulist päevaküsimust merimeeste elus. 7) J. Mihkelson: Töötute komiteed Soomes. 8) Helsingi riiklikus sotsiaalmuuseumis. 9) Merimeeste ja sadamatööliste konverents Amsterdamis. 10) Kaevandustöölise olukord halveneb. 11) Ametiühingud õpiringide korraldamisele. 12) Märkmed Soomest. 13) Välismaine ametiühinguline ringvaade. 14) Ametiühingulisi teateid.

Tööline!

Oled sa juba ametiühingu liige?
Ainult ametiühingu kaudu võid oma elujärge parandada!

Toimetus: E. Joonas, K. Must, L. Metslang, J. Mihkelson. Vastutav toimetaja: K. Must. Väljandaja E. Töölisühingute Keskliit. Ilmub Tallinnas kord kuus. Tellimishind: aastas 60 senti, 9 kuud 30 senti, üksiknumber 5 senti. Toimetus ja talitus: Tallinn, V. Pärnu 31—4, tel. 460-52

Kirjast. o.-ü. „Täht“ trükikoda, V. Pärnu mnt. 31. 1932.